

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 11/04-24

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 5. mája 2004 v senáte zloženom z predsedu Lajosa Mészárosa a zo sudcov Eduarda Báránya a Štefana Ogurčáka prerokoval prijatú sťažnosť PaedDr. M. Č., bytom B., zastúpeného advokátom JUDr. L. Š., B., vo veci porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva, aby jeho vec bola v primeranej lehote prejednaná, zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. Er 1564/98 a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Bratislava III v konaní vedenom pod sp. zn. Er 1564/98 p o r u š i l právo PaedDr. M. Č., aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prietáhov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. PaedDr. M. Č. priznáva primerané finančné zadost'učinenie v sume 60 000 Sk (slovom šesťdesiat tisíc slovenských korún), ktoré mu je Okresný súd Bratislava III povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 11/04-8 z 21. januára 2004 prijal podľa § 25 ods. 3. zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavom súde“) sťažnosť PaedDr. M. Č., bytom B. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného advokátom JUDr. Ľ. Š., B., namietajúcu porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva, aby jeho vec bola v primeranej lehote prejednaná, zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru (ďalej len „dohovor“) o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Bratislava III (ďalej aj „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. Er 1564/98 na ďalšie konanie.

Sťažovateľ vo svojej sťažnosti žiadal, aby ústavný súd vyslovil, že jeho základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru okresný súd v predmetnom konaní porušil, ďalej, aby okresnému súdu prikázal v predmetnej veci konať bez zbytočných priet'ahov a priznal mu primerané finančné zadost'učinenie v sume 250 000 Sk.

V rámci prípravy ústneho pojednávania sa na základe žiadosti ústavného súdu k opodstatnenosti prijatej sťažnosti (ďalej len „sťažnosť“) písomne vyjadrili obaja účastníci konania: Okresný súd Bratislava III, zastúpený jeho predsedom, vyjadrením sp. zn. Spr. 3080/2004 z 1. marca 2004 a sťažovateľ, zastúpený svojím právnym zástupcom, stanoviskom z 23. marca 2004.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich stanoviskami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci. V dôsledku toho senát predmetnú sťažnosť prerokoval na svojom zasadnutí bez prítomnosti účastníkov, ich zástupcov a verejnosti, len na základe písomne podaných stanovísk účastníkov a obsahu dotknutého súdneho spisu.

II.

Z obsahu sťažnosti a k nej pripojených písomností, z vyjadrení účastníkov konania a z obsahu na vec sa vzťahujúceho súdneho spisu ústavný súd zistil nasledovný priebeh a stav konania v predmetnej veci.

Dňa 3. augusta 1998 požiadal exekútor o udelenie poverenia na výkon exekúcie vo veci vedenej pod sp. zn. 10 C 236/84 Okresného súdu Bratislava III týkajúcej sa vystaňovania a odovzdania bytu povinnou E. P. z Bratislavy, oprávneným PaedDr. M. Č. a jeho bývalej manželke E. P. z B.

Okresný súd vydal 22. septembra 1998 poverenie č. 5103-003642 sp. zn. Er 1564/98, Ex 330/98 na vykonanie exekúcie podľa návrhu sťažovateľa.

Proti upovedomeniu o začatí exekúcie z 28. septembra 1998 podala povinná 13. októbra 1998 námietky, ku ktorým sa exekútor vyjadril 22. októbra 1998.

Dňa 3. decembra 1998 bol daný pokyn súdnej kancelárii na pripojenie súdneho spisu sp. zn. 10 C 236/84 a 8. septembra 1999 na vyžiadanie súdneho spisu sp. zn. 10 C 127/85 a z Okresného súdu Bratislava I dedičských spisov D 264/82 a D 70/1985, ako aj na vyžiadanie od povinnej kópie návrhu na vyslovenie neplatnosti darovacej zmluvy, resp. oznámenia, kde o ňom konanie prebieha.

Okresný súd Bratislava I dňa 14. septembra 1999 oznámil, na ktorých súdoch v Bratislave sa nachádzajú požadované dedičské spisy.

Povinná predložila požadovanú kópiu návrhu 21. novembra 1999.

Dňa 16. februára 2001 bol daný pokyn súdnej kancelárii na vyžiadanie súdneho spisu sp. zn. 10 C 127/85.

Dňa 16. augusta 2001 bol daný súdnej kancelárii pokyn na opakovanú realizáciu pokynu z 8. septembra. 1999.

Podľa úradného záznamu (bez uvedenia dátumu jeho vypracovania) bola zákonná sudkyňa JUDr. A. P. na stáži na Krajskom súde v Bratislave od 1. februára 2002 do 14. marca 2003.

Okresný súd uznesením č. k. Er 1564/98-44, Ex 330/98 z 1. decembra 2003 odmietol námietky povinnej proti exekúcii ako neopodstatnené.

Exekučný spis sp. zn. Ex 330/98 bol vrátený exekútorovi 15. februára 2004.

III.

1. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa odseku 2 citovaného článku ak porušenie práv alebo slobôd vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Podľa odseku 3 citovaného článku ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Podľa ustanovenia čl. 48 ods. 2 prvej vety ústavy každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov (...).

Podľa ustanovenia čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom.

2. V petite svojej sťažnosti sťažovateľ žiadal vysloviť porušenie označených základných práv zaručených v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, prikázať okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov a priznať mu primerané finančné zadosťučinenie vo výške 250 000 Sk.

Okresný súd vo svojom citovanom vyjadrení uviedol, že: „začiatkom roku 1999 došlo k zmene sudcu, kde od začiatku roku 1999 predmetnú vec prevzala s ďalšími asi 6000 (slovom: šesťtisíc) vecami JUDr. A. P.. Táto dňa 8. 9. 1999 vzhľadom na námietky žiadala pripojiť spis Okresného súdu Bratislava I sp. zn. D 264/82, ako i spis tunajšieho súdu sp. zn. 10 C 127/85. Od tohto momentu až do 1. 12. 2003 je v spise obsiahnutá korešpondencia ohľadne zapožičania požadovaných spisov. V tomto období JUDr. P. vykonala stáž na Krajskom súde v Bratislave od 1. 2. 2002 do 14. 3. 2003 na ktorú bola zaradená bez súhlasu predsedu súdu. O námietkach povinnej bolo rozhodnuté 1. 12. 2003 a to tak, že námietky boli odmietnuté. Od toho momentu sa vec nachádza u exekútora, v ktorého pôsobnosti je zrealizovať exekúciu.

Pri prejednaní veci Ústavným súdom SR žiadam zohľadniť množstvo tejto agendy ako i nedostatočné personálne obsadenie tunajšieho súdu, ktoré neumožňovalo nahradiť stážujúcu sudkyňu iným sudcom...“.

Sťažovateľ v stanovisku k vyjadreniu okresného súdu uviedol, že: „*Vzhľadom na to, že týmto vyjadrením predseda súdu len potvrdzuje dôvody uvedené v mojej sťažnosti, nie je preto podľa môjho názoru potrebné k jeho obsahu zaujímať zvlášť podrobnejšie stanovisko. V tejto súvislosti tiež potvrdzujem, že dňa 26. 2. 2004 mi bolo doručené uznesenie Okresného súdu Bratislava III zo dňa 1. 12. 2003, ktorým exekučný súd námietky povinnej proti exekúcii po viac ako piatich rokoch odmietol. Na moju sťažnosť zo dňa 3. 10. 2003, doručenú na Okresný súd Bratislava III dňa 8. 10. 2003, mi však doteraz súd neodpovedal.*

Vychádzajúc z uvedeného moju sťažnosť na Ústavný súd Slovenskej republiky na porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov vrátane návrhu na priznanie primeraného finančného zadostučinenia považujem naďalej za dôvodnú. Keďže exekúcia ešte prebieha, zastávam názor, že dôvodná je tá časť návrhu nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky, v ktorej sa Okresnému súdu Bratislava III prikazuje vo veci vedenej pod č. k. Er 1564/98 konať bez zbytočných prieťahov.“

3. Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia štátneho orgánu. Samotným prerokovaním veci na štátnom orgáne sa právna neistota osoby neodstráni. Až právoplatným rozhodnutím súdu sa vytvára právna istota. Pre splnenie ústavného práva zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátny orgán vec prerokoval. Ústavné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov sa naplní až právoplatným rozhodnutím štátneho orgánu, na ktorom sa osoba domáha odstránenia právnej neistoty ohľadom svojich práv (II. ÚS 26/95).

4. Ústavný súd si pri výklade práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 od. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „Súd“) k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o právo na prejednanie veci v primeranej lehote, a preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra Súdu sa ustálila v tom, že otázky, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2

ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Súd) prihliada pritom aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02, resp. Matoušková v. Slovenská republika, rozsudok Súdu z 12. novembra 2002). Podľa rovnakých kritérií postupoval ústavný súd aj v danom prípade.

Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní sp. zn. Er 1564/98 o námietkach povinnej proti upovedomeniu o začatí exekúcie [§ 50 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 233/1995 Z. z. o súdnych exekútoroch a exekučnej činnosti (Exekučný poriadok) a o zmene a doplnení ďalších zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „Exekučný poriadok“)] došlo k porušeniu práva sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

4.1. Ústavný súd zo skutočností uvádzaných okresným súdom ani z obsahu spisu nezistil žiadnu takú okolnosť, ktorá by odôvodňovala záver takej zložitosti posudzovanej veci (právnej alebo faktickej), ktorá by mohla negatívne ovplyvniť jej doterajší priebeh konania.

4.2. Pokiaľ ide o „správanie“ sťažovateľa v preskúmvanej veci, ústavný súd nezistil žiadnu závažnú skutočnosť, ktorá by mala byť osobitne zohľadnená na jeho ťarchu pri posudzovaní otázky, či a z akých dôvodov došlo v tomto konaní k zbytočným prietahom.

4.3. Napokon sa ústavný súd zaoberal postupom okresného súdu v predmetnej veci, pričom zbytočné prietahy v konaní posudzoval ako celok s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že konanie na okresnom súde o námietkach povinnej voči oznámeniu exekútora o začatí exekúcie začalo 28. októbra 1998 (predložením námietok proti exekúcii okresnému súde) a skončilo uznesením okresného súdu č. k. Er 1564/98–41, Ex 330/98 o odmietnutí námietok proti exekúcii z 1. decembra 2003 (sťažovateľovi doručené 26. februára 2004), teda až po uplynutí vyše 5-ich rokov, pričom v uvedenom období, (ako to vyplýva z prehľadu súdneho spisu uvedeného v II časti tohto odôvodnenia), okresný súd nevykonal žiadne procesné úkony smerujúce k rozhodnutiu vo veci samej, ale zabezpečoval len, a to vo veľkých časových odstupoch, pripojenie súdnych a dedičských spisov (pokyn pre súdnu kanceláriu na pripojenie súdneho spisu 3. decembra 1998, ďalší pokyn 8. septembra 1999, následný pokyn 16. februára 2001, opakované pokyny 28. mája 2001 a 16. augusta 2001, pričom o predložení predmetných spisov do vydania uznesenia o odmietnutí námietok povinnej nie je v súdnom spise žiadny záznam), resp. vôbec nekonal počas vyše ročnej stáže zákonnej sudkyne na Krajskom súde v Bratislave.

Ústavný súd dospel k záveru, že postup okresného súdu v posudzovanom konaní (rozhodovanie o námietkach povinného proti exekúcii - § 50 ods. 2 Exekučného poriadku) bol postupom, ktorý počas piatich rokov nevykazoval znaky plynulého a efektívneho konania, teda bol konaním, ktorým došlo k porušeniu základného práva sťažovateľa na konanie bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prerokovanie jeho veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu právo zaručené podľa čl. 48 ods. 2 ústavy sa môže realizovať len prostredníctvom takého konania (činnosti) súdov, ktoré smeruje k odstráneniu právnej neistoty, kvôli ktorej sa občan obrátil na orgán súdnej moci. K zbytočným prietahom v súdnom konaní môže dôjsť nielen samotným nekonaním príslušného súdu, ale aj takou činnosťou súdu, ktorá nesmeruje k odstráneniu právnej neistoty účastníka súdneho konania, teda k právoplatnému rozhodnutiu vo veci, s ktorou sa obrátil na súd. Preto na splnenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy nestačí, aby štátne orgány (napr. všeobecné súde) vec len prerokovali, prípadne vykonali rôzne úkony

(bez ohľadu na ich počet) a právoplatne nerozhodli (napr. II. ÚS 64/99, I. ÚS 98/99, I. ÚS 10/98).

V tejto súvislosti ústavný súd zdôrazňuje, že výkon vykonateľného rozhodnutia súdu sa musí považovať za integrálnu časť „súdnej ochrany“ v zmysle čl. 46 ods. 1 ústavy, inak záruky, ktoré toto ustanovenie ustanovuje a ktoré v spojení s ostatnými článkami siedmeho oddielu druhej hlavy ústavy vyjadrujú záujem na ochrane „práva na spravodlivý proces“, by stratili svoj dôvod na existenciu v ústave. Preto právo na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy sa nemôže končiť vydaním právoplatného a vykonateľného rozhodnutia súdu, ale musí zahŕňať aj možnosť núteným spôsobom a aj proti vôli povinného realizovať povinnosť na plnenie obsiahnutú vo výroku takéhoto rozhodnutia, ktorá nebola splnená dobrovoľne (I. ÚS 5/00). Tieto závery sa nepochybné vzťahujú aj na právo sťažovateľa, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy v exekučnom konaní (podľa Exekučného poriadku). Na množstvo vecí a personálne problémy, ktoré uviedol okresný súd na svoju obranu, ústavný súd nemohol z hľadiska citovaného článku ústavy prihliadnuť (pozri napr. II. ÚS 48/96, II. ÚS 18/98, II. ÚS 52/99). Ústava v čl. 48 ods. 2 zaväzuje predovšetkým súdy ako garantov spravodlivosti, aby prijali príslušné opatrenia umožňujúce prerokovanie vecí bez zbytočných prieťahov, a tým vykonanie spravodlivosti v primeranej lehote. Z vyjadrenia predsedu okresného súdu nevyplýva prijatie účinných opatrení. Skutočnosť, že okresný súd mal personálne problémy, ktoré nedokázal riešiť, nemôžu byť na ťarchu účastníka konania a nemajú povahu okolností, ktoré by vylučovali zodpovednosť súdu, aby v primeranej lehote rozhodol o predmetných námietkach (mutatis mutandis napr. I. ÚS 156/02).

Vzhľadom na uvedené ústavný súd vyslovil, že okresný súd v predmetnom konaní porušil právo sťažovateľa, aby sa jeho vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prerokovanie jeho vecí v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 dohovoru.

5. Vzhľadom na to, že okresný súd už o námietkach o exekúcii rozhodol (1. decembra 2003), neprichádzalo do úvahy, aby ústavný súd v zmysle ustanovenia § 56

ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde prikázal okresnému súdu vo veci konať bez zbytočných prietáhov, tak ako to žiadal sťažovateľ vo svojej sťažnosti.

6. Podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch.

Sťažovateľ žiadal z dôvodu právnej neistoty spôsobenej dĺžkou predmetného konania priznanie primeraného finančného zadosťučinenia vo výške 250 000 Sk.

6.1. Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľa. Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy primerané finančné zadosťučinenie ako peňažná protihodnota utrpanej nemajetkovej ujmy. Pri rozhodovaní o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia vychádzal ústavný súd z ustanovenia § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde a s prihliadnutím na všetky okolnosti zakladajúce namietané porušenie označeného práva, najmä však na celkovú dĺžku konania a význam sporu pre sťažovateľa uznal podľa zásad spravodlivosti za odôvodnené priznať sťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie vo výške 60 000 Sk.

6.2. Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Keďže si právny zástupca sťažovateľa neuplatnil úhradu trov právneho zastúpenia sťažovateľa v konaní pred ústavným súdom, ústavný súd sa touto záležitosťou nezaoberal.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. mája 2004